

اقتصاد گیگ؛ انقلاب نسل‌های دیجیتال

ظهور پلتفرم‌های دیجیتال و فناوری اطلاعات امکان مدیریت زمان، انتخاب پروژه و افزایش درآمد را برای کارگران مستقل فراهم ساخته است

▲ نسل زد و آلفا، ابتدا در پی راحتی هستند و سپس اشتغال

کارگران مستقل می‌توانند دستمزد خود را بر اساس پروژه یا فروش دریافت کنند، زمان کارشان را مدیریت کنند و نوع فعالیت‌شان را بر اساس علاقه شخصی انتخاب نمایند. این تحول، مرز میان ضرورت و انتخاب در بازار کار امروز را کم‌رنگ کرده و اقتصاد گیگ را بیش از پیش به یک انتخاب آزاد و مبتنی بر مهارت تبدیل کرده است. به عبارت دیگر، اقتصاد گیگ دیگر تنها یک مدل شغلی نیست؛ نتیجه تعامل نسل‌ها با فناوری است؛ تعاملی که معیارهای موفقیت شغلی را از ثبات به انعطاف، مهارت دیجیتال و نوآوری سوق داده است. برای درک کامل این تغییر، مرور رکود بزرگ اقتصادی ۲۰۰۸ و همه‌گیری کرونا ضروری است، چرا که این دو مقطع تاریخی، شتاب اصلی تحول بازار کار و گسترش اقتصاد گیگ را رقم زدند.

رکود بزرگ ۲۰۰۸

بحران مالی سال ۲۰۰۸، بازار کار جهان را دگرگون کرد و موج بیکاری شدیدی، به‌ویژه در کشورهای OECD، فشار اقتصادی و روانی عظیمی بر نسل هزاره وارد کرد. بسیاری از جوانان شغل ثابت خود را از دست دادند یا به‌طور داوطلبانه از چارچوب‌های سخت‌گیرانه سازمانی فاصله گرفتند و وارد دنیای فریلنسری و پروژه‌ای شدند. شرکت‌ها نیز با کمبود منابع مالی مواجه بودند و برای بقا، شیوه‌های سنتی استخدام و پرداخت را کنار گذاشتند و به مدل‌های انعطاف‌پذیر روی آوردند؛ مدلی که هم هزینه‌ها را کاهش می‌داد و هم امکان همکاری با نیروهای متخصص در قالب پروژه‌ای را فراهم می‌کرد. این تغییرات، پایه‌های اقتصاد گیگ را شکل داد؛ اقتصادی که به جای تعهد بلندمدت، بر انعطاف، استقلال و کار مبتنی بر پروژه استوار است و مسیر تازه‌ای برای نسل‌های جوان باز کرد.

نسل‌ها و اقتصاد گیگ

که استقلال زمانی برای آن‌ها ارزش بالایی دارد.

نسل C

نسل C، یا فناوری‌محورها، به طور طبیعی با ابزارهای دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی رشد کرده‌اند. آن‌ها علاقه‌مند به تجربه‌های دیجیتال، اتصال مستمر، همکاری و چالش‌پذیری هستند و مهارت‌های فنی و شبکه‌سازی خود را برای بهره‌برداری حداکثری از فرصت‌های فریلنسری به کار می‌گیرند. پذیرش سریع فناوری توسط این نسل باعث تحول در محیط‌های کاری شده و به مدیران منابع انسانی کمک می‌کند تا نوآوری را در سازمان‌ها تسریع کنند.

نسل Alpha

نسل آلفا از کودکی با فناوری زندگی می‌کند و تجربه گسترده‌ای در کار با ابزارهای دیجیتال دارد. این ویژگی‌ها، سیستم آموزشی سنتی را به چالش کشیده و موجب طراحی برنامه‌های آموزشی نوین شده است. انتظار می‌رود این نسل با مهارت‌های دیجیتال بومی و ذهنیت شبکه‌ای خود، آینده اقتصاد گیگ را شکل دهد و بخش عمده‌ای از نیروی فریلنسری جهانی را تشکیل دهد؛ روندی که انعطاف‌پذیری، مهارت و نوآوری را به هسته اصلی بازار کار فردا بدل می‌کند.

تصور کنید شغل ثابت، ساعت کاری مشخص و دفتر اداری دیگر معنا ندارد؛ جهان کار به سرعت در حال تغییر است و نسل‌های جدید، از هزاره‌ای‌ها تا آلفا، قوانین قدیمی را کنار زده‌اند. آنها با مهارت دیجیتال، انعطاف‌پذیری و اشتیاق به تجربه‌های نو، اقتصاد گیگ را از گزینه‌ای جانبی به جریان اصلی بازار کار جهانی بدل کرده‌اند. هزاره‌ای‌ها با تسلط بر فناوری، مسیر فریلنسری را هموار کردند، نسل Z با زندگی آنلاین و شبکه‌های اجتماعی، چشم‌انداز آینده را شکل می‌دهد و نسل آلفا -کودکان کاملاً دیجیتال- به زودی سرعت رشد این بازار پروژه‌ای و آزاد را چند برابر خواهد کرد. اقتصاد گیگ، یعنی همان مشاغل پروژه‌ای، کوتاه‌مدت و آزاد، دهه اخیر را دستخوش تحولی بنیادین کرده است. ترکیب تغییر سبک زندگی، پیشرفت‌های خیره‌کننده فناوری و نیاز روزافزون به انعطاف‌پذیری، این الگو را از یک گزینه جانبی به ستون اصلی بازار کار تبدیل کرده است. در این میان دورخدا د تاریخی نقش کلیدی داشتند: رکود بزرگ اقتصادی ۲۰۰۸ که بسیاری را مجبور به ترک شغل‌های سنتی کرد و همه‌گیری کرونا که تعطیلی گسترده کسب‌وکارها، اقتصاد گیگ را به انتخابی ناگزیر بدل ساخت. اما جذابیت واقعی داستان، حضور نسل‌ها در این میدان است. هزاره‌ای‌ها با مهارت‌های دیجیتال و جسارت در ورود به ناشناخته‌ها، اولین موج اقتصاد گیگ را ایجاد کردند. نسل Z و نسل C که زندگی‌شان با فناوری و شبکه‌های اجتماعی گره خورده، به سرعت در حال تبدیل شدن به بازیگران اصلی این عرصه هستند. نسل آلفا نیز با ورود به بازار کار، قرار است نقش پررنگ‌تری در توسعه و گسترش این اقتصاد داشته باشد. ظهور پلتفرم‌های دیجیتال و فناوری اطلاعات، بستر لازم را برای فعالیت این نسل‌ها فراهم کرده است؛ به گونه‌ای که

۶۶

نسل‌های دیجیتال با مهارت‌های فناوری و اشتیاق به آزادی شغلی، اقتصاد گیگ را از گزینه‌ای جانبی به جریان اصلی بازار کار تبدیل کرده‌اند. هزاره‌ای‌ها، نسل زد و آلفا با فریلنسری، پروژه‌های کوتاه‌مدت و انعطاف‌پذیری، یکی از جدی‌ترین چالش‌ها در اقتصاد گیگ، شکاف جنسیتی است. بر اساس گزارش شکاف جنسیتی جهانی ۲۰۲۴ مجمع جهانی اقتصاد، با وجود بهبود نسبی مشارکت زنان، نابرابری‌ها همچنان پابرجاست و در اقتصاد پلتفرمی بازتاب یافته است. شکاف دستمزدی جنسیتی در اقتصاد گیگ به حدود ۳۰ درصد رسیده و عواملی مانند نوع پروژه، تحصیلات و مسئولیت‌های مراقبتی بر آن تأثیر می‌گذارند. انعطاف‌پذیری ساعت‌های کاری ممکن است به زنان کمک کند مسئولیت‌های مراقبتی و شغل خود را مدیریت کنند، اما خطرانی همچون خشونت‌های جنسیتی و حوادث شغلی همچنان تهدید محسوب می‌شوند. تجربه کارگران زن در مکزیکوسیتی و هند نشان می‌دهد بدون مقررات حمایتی، مزایای انعطاف‌پذیری می‌تواند با مخاطرات جدی همراه شود و شکاف جنسیتی را کاهش ندهد.

JobsForHer و GharSeNakuri امکان بازگشت زنان به بازار کار پس از وقفه‌های شغلی را فراهم کرده‌اند، در حالی که مردان نیز با دسترسی مستقیم به مشتریان و شرکت‌ها، آزادی عمل و انعطاف بیشتری پیدا کرده‌اند. هند، با در اختیار داشتن ۲۴ درصد از بازار کار آنلاین جهان، امروز یکی از پیشگامان اقتصاد گیگ به شمار می‌رود.

اکوسیستم گیگ دیگر محدود به طراحی و مشاغل خلاق نیست؛ دامنه آن گسترده شده و شامل توسعه‌دهندگان نرم‌افزار، پژوهشگران بازار، بازاریابان دیجیتال، رانندگان تاکسی آنلاین و پیک‌های تحویل غذا می‌شود. همزمان، هوش مصنوعی، اتوماسیون و فناوری‌های دیجیتال در حال بازآفرینی مشاغل هستند و کسانی که مهارت دیجیتال و توانایی استفاده هوشمندانه از فناوری دارند، هم انعطاف بیشتری تجربه می‌کنند و هم دستمزد بالاتری دریافت می‌کنند. نسل‌های جوان، به ویژه Z و هزاره‌ای‌ها، جذب این بازار شده‌اند. بر اساس نظرسنجی Deloitte، ۸۱ درصد از نسل Z قصد دارند وارد اقتصاد گیگ شوند. فریلنسری دیگر صرفاً راهی برای خلاقیت یا طراحی نیست؛ بلکه فرصتی برای کاهش استرس، شبکه‌سازی، یادگیری مهارت‌های تازه و حتی پس‌انداز برای دوران بازنشستگی محسوب می‌شود.

مزایای اقتصاد گیگ روشن است: انعطاف در انتخاب پروژه، تنوع مهارت‌ها، امکان شبکه‌سازی گسترده و افزایش اعتماد به نفس. هرچند برخی فعالیت‌ها بحث‌برانگیز هستند، اما سه عامل کلیدی — انعطاف، فرصت‌های تازه و درآمد اضافی — موتور محرک رشد سریع اقتصاد گیگ در جهان امروز شده‌اند. در این بازار، کسانی که هوشمندانه مسیر خود را انتخاب می‌کنند، نه تنها درآمد بیشتری دارند بلکه آزادی و استقلال شغلی را تجربه می‌کنند؛ واقعیتی که اقتصاد گیگ را به انتخاب اول نسل‌های پیشرو بدل کرده است.

نگرش نو به اقتصاد گیگ

اقتصاد گیگ بازتابی روشن از تغییر نگرش نسل‌ها به کار است. دیگر کمتر کسی خود را به یک شغل ثابت و یک کارفرما محدود می‌کند؛ آزادی، انعطاف و رضایت شخصی اولویت پیدا کرده‌اند. فریلنسری فرصتی فراهم آورده تا افراد بتوانند پروژه‌ها و شرکت‌های جذاب را خودشان انتخاب و مسیر شغلی خود را شخصی‌سازی کنند. این تغییر نگرش به‌ویژه در میان نسل‌های Y و Z برجسته است. هزاره‌ای‌ها که اولین تجربه‌کنندگان رکود اقتصادی ۲۰۰۸ بودند، با ترک چارچوب‌های سنتی، استقلال در کار را به عنوان ارزش پذیرفتند. نسل Z، که در دنیای دیجیتال رشد کرده، نگاه منعطف و ابزاری به شغل دارد و بیش از هر نسل دیگری خواهان تنوع کاری، آزادی عمل و فرصت‌های چندشغلی است. این دو نسل، در کنار هم، مسیر آینده اقتصاد گیگ را شکل داده‌اند. نسل آلفا نیز، با مهارت‌های دیجیتال بومی و ذهنیت شبکه‌ای، در سال‌های آینده روند تغییر را شتاب بیشتری خواهد بخشید. طبق گزارش مؤسسه آمریکایی Staffing Industry Analyst، ارزش اقتصاد جهانی گیگ در سال ۲۰۱۸ به ۴.۵ تریلیون دلار رسید. کارفرمایان روزه‌به‌روز بیش از پیش به نیروی گیگ روی می‌آورند تا هزینه‌ها کاهش یابد و نیازهای پروژه‌ای پاسخ داده شود. فناوری‌های ارتباطی و همکاری از راه دور نیز این روند را سرعت بخشیده‌اند. با این حال، ضعف سیاست‌های منابع انسانی تهدیدی جدی است؛ حذف فرآیندهایی مانند «مصاحبه خروج» و محدود کردن کارکنان با قراردادهای سالانه، می‌تواند رضایت شغلی و وفاداری نیروی کار را به شدت کاهش دهد. کارهای گیگ امروز، مسیر بازار کار فردا را ترسیم می‌کنند و نقش نسل آلفا در شتاب بخشی به پیشرفت اقتصادی روزه‌روز پررنگ‌تر می‌شود. کارگران گیگ از آزادی عمل، انعطاف‌پذیری و کاهش فشار کاری بهره می‌برند و با وجود نبود چارچوب قانونی روشن برای مزایا، ترجیح می‌دهند مسیر پاره‌وقت و فریلنسری را انتخاب کنند تا مهارت‌های خود را ارتقا دهند و فرصت‌های تازه کسب کنند. نسل C اکنون هدایت این بازار را در دست دارد و نسل آلفا به زودی جایگاه غالب را خواهد گرفت. مفهوم «شغل مادام‌العمر» در حال محو شدن است و کارگران گیگ به دنبال تنوع شغلی، توسعه مهارت، یادگیری مستمر و حفظ تعادل میان کار و زندگی هستند. با وجود چالش‌ها، اقتصاد گیگ به بخشی جدایی‌ناپذیر از آینده بازار کار بدل شده و انعطاف‌پذیری، فرصت یادگیری و رشد حرفه‌ای را برای نسل‌های پیشرو فراهم می‌آورد، بازتابی از تحولی بنیادین در نگرش انسان امروز به کار و استقلال شغلی.